

KORRUPSIYAGA QARSHI KURASH - MUSTAQILLIK FALSAFASINING ASOSIY MASALALARIDAN BIRI

Karimova Ra'no Malikovna
Navoiy davlat pedagogika instituti,
katta o'qituvchisi

Annotatsiya: O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashni strategik va taktik jihatdan tashkil qilishning nazariy-metodologik asoslarini mustaqillik falsafasi tashkil qiladi. Bunday illatni yo'qotishning eng optimal usullaridan birini aholining barcha qatlamlarini ilmiy dialektika qonunlariga tayanib fikr yuritadigan mustaqillik falsafasi bilan qurollantirish davr talabi hisoblanadi.

Аннотация: теоретико-методологическую основу стратегической и тактической организации борьбы с коррупцией в Узбекистане составляет философия независимости. Требование времени-вооружить все слои населения философией независимости мышления, опирающейся на законы научной диалектики, одним из оптимальных способов устранения такого порока.

Abstract: the theoretical and methodological basis of the strategic and tactical organization of the fight against corruption in Uzbekistan is the philosophy of independence. The demand of the time is to equip all segments of the population with a philosophy of independent thinking based on the laws of scientific dialectics, one of the optimal ways to eliminate such a vice.

Tayanch so'zlar: Korrupsiya, davlat xizmatlari, ma'naviy dunyo, vosita, usul, ta'lim, tarbiya, mustaqillik, falsafa, metodologiya, globallashuv, jamiyat, davlat, taraqqiyot, moddiy, shaxs, millat, qonuniyat.

Ключевые слова: коррупция, Государственная служба, духовный мир, средство, метод, образование, воспитание, независимость, философия, методология, глобализация, общество, государство, прогресс, материальность, личность, нация, право.

Keywords: corruption, Public service, spiritual world, means, method, education, upbringing, independence, philosophy, methodology, globalization, society, state, progress, materiality, personality, nation, law.

1. Korrupsiya tushunchasi. Korruupsiya - bu pora berish yoki olish evaziga mansabdor shaxs tomonidan unga berilgan mansab vakolatlari va huquqlardan, shuningdek, bu bilan bog'liq rasmiy nufuz maqomidan, imkoniyatlar va aloqalaridan o'zlarining shaxsiy manfaatlarini ko'zlab qonunchilik va axloq qoidalariga zid ravishda foydalanishidir. Boshqacharoq qilib aytganda korrupsiya - bu uyushgan

jinoyatchilik kuchli bo'lgan davlatlarga xos bo'lgan mansabdor shaxslarni pora berib sotib olish, ularning sotqinligi, poraxo'rliqidir.

2. Korrupsiyaning tur va shakllari. Korrupsiya boshqaruvning barcha darajalarida uchraydi: global, milliy va mahalliy. Barcha turdagi agentlar (jismoniy shaxslar, korxonalar, davlat xizmatchilari va siyosatchilar) korrupsiyaga ixtiyoriy yoki noixtiyoriy ravishda jalb qilinishi mumkin.

Korrupsiya turli shakllarga ega: poraxo'rlik, tovlamachilik, firibgarlik, mulkni o'zlashtirish, fitna, hokimiyatni suiste'mol qilish, xushomadgo'ylik, sovg'a, qarindoshlik, homiylik va boshqalar.

Korrupsiyaning holatiga turli omillar: ijtimoiy va madaniy sharoit, institutsional va tashkiliy tuzilmalar, siyosiy muhit, shuningdek iqtisodiy va tarkibiy o'zgarishlar siyosati ham ta'sir qiladi.

Yirik korrupsiya deganda, amaldagi davlat siyosatini yo'qqa chiqaradigan, hukumat darajasida amalga oshiriladigan siyosiy va hukumat rahbarlariga xalq hisobidan manfaat ko'rishga imkon beradigan harakatlar tushuniladi.

Mayda korrupsiya deganda, odatda kasalxonalar, maktablar, militsiya bo'limlari va boshqa joylarda asosiy xizmatlardan foydalanishga uringan oddiy fuqarolar bilan aloqa qilishda hokimiyatning quyi va o'rta bo'g'inlari mansabdor shaxslarining kundalik ishonchli vakolatlarini suiste'mol qilishlari tushuniladi.

Siyosiy sohada korrupsiya demokratik tamoyillarga o'tish jarayonini to'xtatadi, siyosiy maqsadlarni umummilliy rivojlanish maqsadlariga emas ayrim guruhlarining maqsadlariga tobe qiladi, qonun ustuvorligini buzilishiga, siyosiy va sud institutlari faoliyatining samarasi tushishiga, mamlakat obro'sining tushishiga va haqiqiy siyosiy raqobatning yo'qolishiga olib keladi, shu bilan hokimiyatga ishonch susayadi, uni jamiyatdan uzoqlashtiradi.

Iqtisodiy sohada korrupsiya davlat mablag'lari va resurslarining samarasiz taqsimlanishi va sarflanishiga, biznesni yuritishda ko'p vaqt va moddiy xarajatlarga, moliyaviy va tijorat xavflarining o'sishiga, narxlarning o'sishiga, raqobat muhitining yomonlashishiga, xufiyona iqtisodiyotning o'sishiga, soliq tushumlarining kamayishiga, investitsion muhitning yomonlashishiga, investitsiyalarning kamayishi va umuman mamlakat iqtisodiyoti samaradorligining pasayishiga olib keladi.

Ijtimoiy sohada korrupsiya ijtimoiy tengsizlik va qashshoqlikning kuchayishi, hokimiyatning byudjet sohasiga zarar yetkazuvchi "zarbalar" ("otkat")lar tufayli ijtimoiy muammolarni yechishga qodir bo'lmay qolishi, uyushgan jinoyatchilikning kuchayishi va jamoatchilik ko'z o'ngida qonunning obro'sizlanishiga olib keladi. Bu axloqiy me'yorlar mohiyatining yo'qolishiga va ijtimoiy keskinlikning o'sishiga sabab bo'ladi.

3. Korrupsiyaning genezisi va evolyutsiyasi. Korrupsiya ham ijtimoiy fenomen sifatida o'zining kelib chiqish tarixiga ega. Bu masalani professor Baxtiyor Omonov

quyidagicha bayon qilgan:” Korrupsiya bir necha ming yillik tarixga ega. Yozma manbalarda korrupsiya haqida eramizdan avvalgi Shumer podsholigi davrida eslatib o’tiladi. Korrupsiya bizning kunlarga yetib kelganligi shundan dalolat beradiki, boshqa illatlar kabi, uni ham tag-tugi bilan yo’qotib bo’lmaydi. Hatto rivojlangan arab davlatlari ham korrupsiyadan butkul xalos bo’lolmagan. Biroq jamiyat rivojiga xavf soluvchi korrupsiyaning oldini olish, unga qarshi kurashish yer yuzidagi barcha davlatlarda hamisha va hamma zamonda davom etgan.

Qur’oni karimda poraxo’rlik bevosita taqiqlanadi: “Bir-birlaringizning mollaringizni botil yo’l bilan yemang. Bilib turib odamlarning mollaridan bir qismini yeyishingiz uchun uni hokimlarga gunohkorona tashlamang” (Baqara surasi, 188).

Lekin shunga qaramay, poraxo’rlik Usmoniylar xalifaligida ham mavjud bo’lgan. Avvaliga xalifa turli idoralar faoliyatini shaxsan o’zi nazorat qilardi, lekin vaqt o’tishi bilan bu ishni o’ziga yaqin odam — xalifaning turli ishlar bo’yicha shaxsiy yordamchisi bo’lgan vazirga topshirib qo’ydi. Vaqt o’tishi bilan vazirlar keng tarmoqli davlat apparatini shakllantirdi. X asrning o’rtalariga kelib, u yoki bu lavozimga tayinlanish uchun amaldorlar tomonidan vazirlarga pora berish amaliyoti shakllanib bo’lgandi.

Usmoniylar saltanatida poraxo’rlik oqibati shu bo’ldiki, qo’shinlar harbiy tayyorgarligini yo’qotdi, natijada XVIII asr oxiri va XIX asr boshlarida qator mag’lubiyatlarga uchrab, davlatning qudratiga putur yetkazdi.

Xullas, qadim zamonlardayoq ushbu illatga qarshi qattiq jazolar belgilanganiga qaramasdan, bu hamisha ham ko’ngildagidek natija bermagan”¹.

Korrupsiyani qo’zg’atuvchi omillar deb mansabdor shaxsning pora berish va pora olish evaziga o’z xizmat vazifalarini suiist’mol qilish holatini keltirib chirishga sabab bo’ladigan ob’ektiv va sub’ektiv omillar tizimiga aytiladi.

1. Korrupsiyani qo’zg’otuvchi omillar. Korrupsiya o’zidan–o’zi paydo bo’lmaydi. Uni qo’zg’otuvchi omillar mavjud bo’ladi. Mamlakatimizda korrupsiyaning qo’zg’olishiga ta’sir qiluvchi uchta asosiy omil mavjud.

Birinchidan, yetarli bo’lmagan ochiqlik va ma’lumotning yo’qligi. Davlat idoralarining yopiqligi sababli ommaviy axborot vositalari ham o’z vazifalarini to’liq bajara olmaydilar. Xorijiy tajriba shuni ko’rsatadiki, oshkoralik korrupsiyaning oldini oluvchi birinchi omillardan sanaladi. Agar davlat idorasi yoki mansabdor shaxs jamoat oldida o’z faoliyati to’g’risida — moliyaviy masalalardan tortib ishga qabul qilinishgacha hisobot bersa, bu korrupsiyani kamaytirishga yordam beruvchi ochiqlik bo’ladi.

¹ Омонов Б. Коррупция ва миллий тараққиёт: Муаммо ва ечим. //https://xs.uz/uzkr/post/korruptsiya-va-millij-taraqiyot-muammo-va-echim

Ikkinchidan, fuqarolik jamiyati ishtirokining yetishmasligi. Hukumat idorasi, hattoki bizning agentligimiz hech qachon fuqarolik jamiyati ishtirokisiz korrupsiyaga qarshi samarali kurasha olmaydi. Buning uchun esa kuchli fuqarolik jamiyati zarur. Ammo men fuqarolik jamiyati umuman ishlamaydi deb ayta olmayman, ijobiy o'zgarishlarni barchamiz guvohi bo'lyapmiz. Biroq, baribir davlat fuqarolik jamiyatiga ko'proq suyanishi, unga yordam berishi va rag'batlantirishi kerak. Agar davlat korrupsiyani ildiziga bolta urishni istasa, fuqarolik jamiyatining ko'magi davlatning o'zi uchun muhim yordamdir.

Uchinchidan, jazosiz qolish hissi. Albatta, qonunchiligimizda poraxo'rlik uchun jazo choralari ko'zda tutilgan. Ammo ma'lum vaqt o'tgach, biz pora olganlarni yana davlat organlarida, qaysidir tashkilotlarda ko'ramiz. Odamlar bunday jiddiy qonunbuzarlik ham qoralanmaydi va hatto qayerdadir kechiriladi degan fikrga borishi mumkin. Kimdir, demak, menga ham mumkin deb o'ylaydi, agar qo'lga tushsam ham, ikki yoki uch yil o'tirib chiqaman va davom etaman degan xayolga boradi. Bu ham muhim omil².

2. Korrupsiyani o'lchash usullari. Korrupsiyani o'lchash deb mamlakatning qanchalik iqtisodiy, siyosiy, ma'naviy darajada tanazzulga uchrayotganlik darajalarini bilishda qo'llaniladigan usul va vositalarga aytiladi.

1. Korrupsiyalashayotgan sohalar. Quyidagi sohalar eng ko'p korrupsiyalashib borayotgan sohalar jumlasiga kirdi.

1.1. Davlat xizmatlarini ko'rsatish. Boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarda bo'lgani kabi, O'zbekistonda ham davlat har doim ham aholiga zaruriy xizmatlarni, shu jumladan tibbiy va ta'lim xizmatlarini yetarli darajada sifatli taqdim eta olmaydi. SHu munosabat bilan, shifoxonalarda, eng yaxshi maktablarda, institutlarda va hokazolarda cheklangan joylar uchun odamlar o'rtasida raqobat mavjud bo'lib, bu muassasalarda korrupsiya paydo bo'ladi.

1.2. Tibbiy va ta'lim xizmatlaridan tashqari, O'zbekistonda davlat xizmatlarini taqdim etishning boshqa ko'plab sohalarida ularning aholining mavjud ehtiyojlariga mos kelmasligi kuzatilmoqda. Xususan, bu suv, gaz, isitish, sug'orish tizimlari, asfalt yo'llar, ko'priklar, parklar va o'yin maydonchalari qurilishiga tegishli. Bu ushbu tuzilmalardagi korrupsiya darajasi boshqalarga qaraganda yuqori ekanligini ko'rsatishi mumkin, chunki davlat mablag'lari boshqa maqsadlarda ishlatilgan bo'lishi mumkin yoki bunday xizmatlarning cheklanganligi sababli birinchi bo'lib pora berganlarga xizmat ko'rsatish holatlarini jadallashtirishi mumkin.

² Бурханов А. «Коррупция даражаси — мамлакат тараққиёти ва демократиясининг кўрсаткичи ҳисобланади»// <https://www.gazeta.uz/uz/2020/09/05/akmal-burkhanov/>

1.3. Iqtisodiy faoliyatni tartibga solish. Xo'jalik faoliyati mexanizmlarini litsenziyalash va tartibga solish korxonalariga mansabdor shaxslarning "imtiyozli rejim"dan o'z maqsadlarida foydalanish imkoniyatini yaratadi. Natijada, "foйда"ni davlat amaldorlari bilan bo'lishish mumkin, ular o'z navbatida litsenziya berish yoki savdo-sotiqni himoya qilishni o'z zimmalariga oladilar. Bugungi kunda O'zbekistonda 355 turdagi faoliyat turlari mavjud bo'lib, ularni amalga oshirish uchun tegishli litsenziya talab etiladi. Bundan tashqari, faoliyatning 140 turi turli davlat organlari tomonidan taqdim etiladigan ruxsat beruvchi hujjatlar bilan tartibga solinadi.

2. Korrupsiyaga qarshi kurash chora-tadbirlari.

Korrupsiyani yo'q qilish uchun avvalambor davlatning iqtisodiyotga keraksiz aralashuvini kamaytirishga, davlat muassasalarida ishchilar sonini optimallashtirishga yo'naltirilgan bosqichma-bosqich chora-tadbirlarni o'z ichiga olgan strategiyani ishlab chiqish kerak, bu esa keyinchalik ushbu tashkilotlarda ish haqining oshishiga olib keladi. Kelgusida quyidagi yo'nalishlarda korrupsiyaga barham berishda kompleks yondashuv bo'yicha samarali choralar ko'rish maqsadga muvofiqdir.

➤ **Malakali ishchilarni tanlash.** Bilim darajasi va korrupsiya o'rtasida yaqin bog'liqlik mavjud. Malakaliroq ishchilarning pora olish ehtimoli kamroq. Bunday sharoitda xodimlarni o'z bilimlari asosida yollashga yondashuv korrupsiyaga qarshi kurashda samarali vosita bo'lishi mumkin. SHuning uchun davlat xizmatiga kirishga da'vogarlarga nisbatan yagona talablarni ishlab chiqish va ochiq tanlov imtihonlari tizimini joriy etish zarur. Masalan, Janubiy Koreyada hukumat vaqti-vaqti bilan davlat xizmatchilarini tekshiradi. Davlat xizmatchisining 5-darajasini olish uchun imtihon uch bosqichdan iborat. Birinchi qadam nomzodlarning umumiy bilimlarini sinab ko'rishdir. Imtihonning ushbu bosqichining predmetlari huquq, tarix, chet tili va boshqalar. Ikkinchi bosqich nomzodlarning kasbiy bilimlarini sinab ko'rishdir. Har bir professional guruh turli predmetlarni bilishni talab qiladi, ammo iqtisodiyot va huquq umumiy fanlardir. Uchinchi bosqichda nomzodning shaxsiy xususiyatlarini tekshirish uchun suhbat o'tkaziladi.

➤ **Xodimlarning motivatsiyasi (ish haqi).** Nafaqat iqtisodiy nazariya, balki amaliyot shuni ko'rsatadiki, ish haqi darajasi korrupsiya sxemalarida ishtirok etishning afzalliklari bilan taqqoslanadigan, qo'lga tushish xavfini hisobga olmaganda, korrupsiyaning oldini oluvchi asosiy omil hisoblanadi. SHuni hisobga olgan holda, davlat xizmatchilariga xususiy sektor bilan raqobatdosh ish haqi taklif qilinishi kerak. Shuningdek, davlat xizmatchilarining ish faoliyatini baholash tizimi va yuqori lavozimdagi ishchilarga ularning faoliyati samaradorligiga qarab maosh to'lash tizimini joriy etish zarur.

➤ **Jazo (obro', jarimalar).** Korrupsiya sxemalarida ishtirok etish xarajatlarining kamligi sababli, korrupsiya faolligi o'smoqda. Korrupsiya uchun javobgarlikni kuchaytirishga qaratilgan chora-tadbirlar korrupsiyani yengishda alohida rol o'ynashi mumkin, chunki ko'p hollarda xodim uchun korrupsiya xarajatlari uning asoratlaridan kattaroqdir.

➤ **Monitoring (audit va aniqlash imkoniyati).** Ko'pgina davlatlar "pora berish" orqali korrupsiyaga qarshi kurashda audit rolini kuchaytirish zarurligini tan olishadi. Buxgalterlar va auditorlarning global korrupsiyaga qarshi strategiyaga qo'shadigan hissasini muhokama qilish uchun Xalqaro buxgalterlar federatsiyasi "Buxgalteriya ishi va korrupsiyaga qarshi kurashish" ma'ruzasini e'lon qildi.

Texnologiyalar (elektron hukumat, jamoat nazorati). "Elektron hukumat"ning to'laqonli ishlashi davlat xaridlarining aksariyat qismini va aholi, biznes va davlat o'rtasidagi munosabatlarning butun tizimini shaffof qilish imkonini beradi va bu tarmoqning hajmini sezilarli darajada kamaytiradi. Ikkinchisi biznesni rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, Singapurda ko'plab zarur xizmatlarni, masalan, pasport va tug'ilganlik haqidagi guvohnomani uyda zarur shakllarni to'ldirib, tegishli organlarga elektron pochta orqali yuborish orqali olishingiz mumkin. Hukumat bunday xizmatlarni Internet orqali taqdim etishi odatiy tarz sifatida qabul qilinadi. SHuni ta'kidlash kerakki, agar fuqaro ushbu xizmatlarni olish uchun muassasaga shaxsan tashrif buyursa, u holda ushbu muassasaga alohida ehtiyojsiz kelganlik uchun unga jarima solinadi³.

O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurash masalasi strategik va taktik ahamiyatga egadir. Korrupsiyaga qarshi kurashish strategiyasi deb mamlakatimizda mavjud bo'lgan moddiy va ma'naviy resurslardan samarali foydalanish orqali korrupsiyani batamom yo'q qilish uchun o'zoq muddatga mo'ljallangan vazifalarni belgilab olish va uni bajarishga qaratilgan tadbirlarni ilmiy-amaliy jihatdan tashkil qilish san'atiga aytiladi⁴. Bula jumlasiga quyidagilar kiradi:

«aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish;

davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarida korrupsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlarni amalga oshirish;

korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni o'z vaqtida aniqlash, ularga chek qo'yish, ularning oqibatlarini, ularga imkon beruvchi sabablar va shart-sharoitlarni bartaraf

3 Хамидов Б. Ўзбекистондаги коррупция хавфи бўлган соҳалар// Экономическое обозрение №4 (244) 2020. <https://review.uz/oz/post/ozbekistonda-korrupsiya-dinamikasi>

4 Хидиров Х. Глобал коррупция ижтимоий-маданий инкироз оқибати.// Фалсафа. Дарслик. – СамДУ.2021. – Б.500.

etish, korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni sodir etganlik uchun javobgarlikning muqarrarligi prinsipini ta'minlash»⁵ belgilangan.

Bu strategik ahamiyatga ega bo'lgan ustuvor yo'nalishlar dunyo davlatlarida jamiyat rivojiga g'ov bo'layotgan korrupsiya xavfiga qarshi kurashishni ta'minlashga qaratilgan bir qator xalqaro-huquqiy hujjatlar:

- Amerika davlatlari tashkiloti tomonidan 1996 yil 29 mart kuni qabul qilingan “Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha Amerika konvensiyasi” ;

- Yevropa ittifoqi Kengashi tomonidan 1997 yil 21 noyabrda yevropa hamjamiyatining mansabdor shaxslariga yoki yevro ittifoqiga a'zo davlatlarning mansabdor shaxslariga daxl qilgan korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha Konvensiyasi;

- Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti tomonidan 1997 yil 21 noyabrda qabul qilingan Xalqaro tijorat amaliyotlarida xorijiy mansabdor shaxslarga pora berishga qarshi kurashish bo'yicha Konvensiyasi ;

- Yevropa Kengashi Vazirlar qo'mitasi tomonidan 1999 yil 27 yanvar-da qabul qilingan “Korrupsiya uchun jinoiy javobgarlik to'g'risida”gi Konvensiyasi ;

- Yevropa Kengashi Vazirlar qo'mitasi tomonidan 1999 yil 4 noyabrda qabul qilingan “Korrupsiya uchun fuqarolik-huquqiy javobgarligi to'g'risida”gi Konvensiyasi;

- 2003 yil 12 iyuldagi Afrika Ittifoqining “Korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish to'g'risida”gi Konvensiyasi;

- BMTning “Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka hamda korrupsiyaga qarshi kurash” Konvensiyasi;

- MDH doirasida esa unga a'zo davlatlar tomonidan 2003 yil 15 noyabrdagi qarorga muvofiq, “Korrupsiyaga qarshi siyosatning qonunchilik asoslari to'g'risida”gi qonun qabul qilinganligi ham korrupsiyani jamiyat rivojlanishiga qarshi qaratilgan illat sifatida uning qanchalik xatarli ekanligini ko'rsatadi.

- Davlat mansabdor shaxslarining xalqaro axloqiy kodeksi (Nyu-York, 1996 yil 12 dekabr);

- Korrupsiya bo'yicha jinoiy javobgarlik konvensiyasi (Strasburg, 1999 yil 27 yanvar);

- Korrupsiya bo'yicha fuqaroviy-huquqiy javobgarlik konvensiyasi (Strasburg, 1999 yil 4 noyabr) va mazkur Konvensiyaga qo'shimcha protokol (Strasburg, 2003 yil 15 may);

5 Ўзбекистон Республикасининг «Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида» қонуни. 2017 йил 3 январь, ЎРҚ-419-сон.//Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 1-сон, 2-модда; Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 16.01.2019 й., 03/19/516/2484-сон; 24.05.2019 й., 03/19/542/3177-сон, 2019 й., 2-сон, 47-модда.

- Birlashgan Millatlar Tashkilotining Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi (2003 yil 31 oktyabr) va boshqalar qabul qilingan qarorlariga mos ravishda ishlab chiqilgan.

Shu bilan bir qatorda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 2003 yil 21 noyabrdagi rezolyutsiyasiga muvofiq, 2004 yildan boshlab “9 dekabr – Butunjahon korrupsiyaga qarshi kurashish kuni” sifatida nishonlanmoqda. Ushbu kunda BMTning “Korrupsiyaga qarshi konvensiya”ni tan olgan, a’zosi hisoblangan davlatlarda turli tadbirlar va aksiyalar uyushtiriladi, plakat va varaqalar chop etiladi, shuningdek ommaviy axborot vositalarida korrupsiyaga qarshi kurashish masalasidagi axborotlar faollashadi.

O’zbekistonning 2008 yili BMTning Korrupsiyaga qarshi konvensiyasiga, 2010 yili Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti doirasida qabul qilingan korrupsiyaga qarshi kurash bo’yicha Istanbul harakat rejasiga qo’shilishi – korrupsiyaga qarshi kurashning huquqiy asoslarini yaratishda muhim qadam bo’ldi.

Shu tariqa, xalqaro-huquqiy hujjatlar va milliy qonunchilik asosida, mamlakatimizda korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida tashkiliy-huquqiy mexanizmlar yaratildi.

3. O’zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish taktikasi. O’zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish taktikasi deb korrupsiyaga qarshi kurashish strategiyasini amalga oshirishga qaratilgan aniq vositalar turkumidan iborat bo’lgan chora-tadbirlar tizimiga aytiladi⁶.

O’zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish strategiyasi va taktikasi o’rtasidagi farq faoliyat ko’lami va faoliyat ko’rsatadigan vaqt oralig’ida namoyon bo’ladi. Bunda noto’g’ri tanlangan taktika - bu yo’qolgan kun, notug’ri tanlangan strategiya esa - bu yo’qolgan yil demakdir.

Mamlakatimizda korrupsiyaga qarshi kurashish strategiyasi korrupsiyaga qarshi harakat usuli sifatida, asosiy maqsadga bevosita erishish uchun mavjud resurslar yetarli bo’lmagan sharoitda zarur bo’lib qolishi bilan xarakterlanadi. Bunda korrupsiyaga qarshi kurashish strategiyasining maqsadi - asosiy maqsad-korrupsiyani o’q tomiri bilan yo’q qilishga erishish uchun mavjud resurslardan samarali foydalanish hisoblanadi. Taktikalar esa strategiyani amalga oshirish vositasi bo’lib, u strategiyaning asosiy maqsadiga bo’ysunadi. Strategiya asosiy maqsadga oraliq taktik vazifalarni hal qilish orqali erishadi .

O’zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish taktikasining asosiy prinsiplarini «Korrupsiyaga qarshi kurash to’g’risida»gi qonunning 4-moddasi «Korrupsiyaga qarshi kurashishning asosiy prinsiplari»: qonuniylik; fuqarolar huquqlari, erkinliklari

6Хидиров Х. Глобал коррупция ижтимоий-маданий инқироз оқибати.// Фалсафа. Дарслик. – СамДУ.2021. – Б.504.

va qonuniy manfaatlarining ustuvorligi; ochiqlik va shaffoflik; tizimlilik; davlat va fuqarolik jamiyatining hamkorligi; korrupsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlar ustuvorligi; javobgarlikning muqarrarligi⁷ tashkil qiladi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki Sh.M.Mirziyoev ta'kidlaganidek: «... afsuski, jamiyatimizda korrupsiya illati turli ko'rinishlari bilan taraqqiyotimizga g'ov bo'lmoqda. Bu yovuz baloning oldi olinmasa, haqiqiy ishbilarmonlik va investitsiya muhitini yaratib bo'lmaydi, umuman, jamiyatning birorta tarmog'i rivojlanmaydi». SHuning uchun «Korrupsiyaga qarshi kurashishda aholining barcha qatlamlari, eng yaxshi mutaxassisleri jalb qilinmas ekan, jamiyatimizning barcha a'zolari, ta'bir joiz bo'lsa, «halollik vaksinasi» bilan emlanmas ekan, o'z oldimizga qo'ygan yuksak marralarga erisha olmaymiz. Biz korrupsiyaning oqibatlari bilan kurashishdan uning barvaqt oldini olishga o'tishimiz kerak»⁸, – bo'ladi.

O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashni strategik va taktik jihatdan tashkil qilishning nazariy-metodologik asoslarini mustaqillik falsafasi tashkil qiladi. Mustaqillik falsafasini chuqur anglamagan har qanday shaxs, ayniqsa mansabdor o'zining vijdonini kimgadir “pora” evaziga pullashga moyil bo'ladi. Bunday illatni yo'qotishning eng optimal usullaridan birini aholining barcha qatlamlarini ilmiy dialektika qonunlariga tayanib fikr yuritadigan mustaqillik falsafasi bilan qurollantirish davr talabi hisoblanadi.

7 Ўзбекистон Республикасининг «Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида» қонуни. 2017 йил 3 январь, ЎРҚ-419-сон.//Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 1-сон, 2-модда; Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 16.01.2019 й., 03/19/516/2484-сон; 24.05.2019 й., 03/19/542/3177-сон, 2019 й., 2-сон, 47-модда.

8 *Мирзиёев Ш.М.* Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномаси// Унинг ўзи. Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари. 4-жилд. – Тошкент: «Ўзбекистон» НМИУ, 2020. – Б.42.